№ 78 (274) Ausgabe A.

HOMAN

Cena z pierasyłkaj i dastaŭkaj da chaty.

na 1 hod—10 m. 80 fen., na 1/2 hodu—5 m. 40 fen., na 3 miesiacy — 2 m. 70 f., na 1 mies.—90 f.

Biełaruskaja Wilenskaja časopiś

wychodzić dwa razy ŭ tydzień: u aŭtorki i piatnicy.

Adres redakcyi: Wilnia, Wilenskaja 33.
Adres administracyi i ekspedycyi: M. Stefanskaja 23.

CANA ABWIESTAK.

Na 4-aj staranie za radok drobnymi litarami — 25 fen.; drobnyja abwiestki pa 5 fen. za słowa. Abwiestki ab śmierci — 60 fen. za liniejku drobnym drukam.

№ 78 (274) Hod III. Wilnia. 4 kastryčnika 1918 h. Cana 10 fen. (5 kap.)

Telehramy.

3 kastryčnika.

Zachodni teatr.

Front Ruprechta Bawarskaha i *hieneral-an šefa f. Ben'a*: U Flandryi nie pryjacielskija ataki na poŭnač ad Staden i na paŭnočny zachod i zachod ad Rozelar adkinuty. My ŭziali tutaka kala 2000 pałonnych. Tak sama adkinuta čaściowaje nastupleńnie wiečaram z abodwuch bakoŭ darohi Ipr-Menen. Armantjer i Lens u nočy z 1-ha na 2 je pakinuty biaz bitwy. My zaniali pazycyi na ŭschod ad hetych dwuch haradoŭ. Worah dniom abstreliwaŭ artyleryjaj pakinutyja pazycyi. Pierad Kambre spakojny dzień. Čaściowyja ataki woraha z daliny Šeldy pry Rumyi adkinuty. Silnyja ataki prociŭ našych nowych linij na poŭnač i na poŭdzień ad Sekanten adbity.

Front niamieckaha Naślednika: Na paŭdzionny uschod ad Anisi-lo Šato i na poŭnač ad Tilen my adbili čaściowaje nastupleńnie woraha. U Sampani worah z wialikimi siłami pradaŭžaŭ swaje ataki na ŭschod ad Swipp prociŭ Sent Mari a Pi a taksama pamiž Gomp'u i Montua. Miascowyja nieznačnyja udačy kontratakami wyraŭnáwalisia. Na inšym froncie ataki złamalisia pierad našymi linijami. Hetak sama nie ŭdałosia nastupleńnie woraha z abodwuch bakoŭ ad Eń i ŭ Argonach.

WIENA 2.X. (W.T.B.). „Fremdenblatt" ličyć mahčymym, što Malinoŭ dastanie zhodu sobranija, ale centralnyja dziaržawy ličylisia z hetaju mahčymaściu. Jany hladziać na śledztwy baŭharskich wypadkaŭ spakojna i buduć umieć utrymać swajo miejsca na blizkim uschodzie.

WIENA. 2 X. (C. B.) Ab nowym wajennym pradpryniaćci sajuźnikak na Bałkanach jašče ničoha nia wiedama. Zroblenaje, moža być, zamireńnie, wiadoma, nia maje značeńnia dla niamieckich i aŭstryjackich wojsk i operacyi u Albanii taksama nie zakončacca; urešci, jak macedonski tak i albanski teatry tolki druharadnyja. Adnolka-ž Austryja nijak nie dapuścić uzmacnienia Italii na ŭschodnim bierazie Adryi.

ŠTOKHOLM. 2.X. (W.T.B). Orhan maładosocyjalistaŭ „Folkersštaatsbladet" prydaje raźwićciu unutranaj palityki Niamieččyny bolšaje značeńnie, jak mowam Wilsona i kapital styčna-wajennaj mašyneryi, pry pomačy jakoj Wilson choča dajści da doŭhaha miru.

BERLIN 3.X. Na wiernapodannuju telehramu sajuzu ziemlarobaŭ prowincyi Šlezwig—Holštejn Imperatar adkazaŭ miž inšym: „Ja ćwiorda wieru ŭ praŭnaje zakončańnie wialikaje wajny, u zachawanie Niamieččyny i jaje ščaślivaje budučyny.

BUKAREŠT. 1.X. (W.T.B.). «Lumina» kaža ab mahčymaści, što wypadki u Baŭharyi astanucca biaz dalejšaha paśledztwa. Rumynskaja hramadzianskaja dumka nia wyjdzie z swajej spakojnaści. Dwa apošnija hady dali dawoli nawuki, kab uciačy ad mahčymych awanturaŭ.

ROTTERDAM. 2 X. Aficyjalnyja źwiestki sajuznaj hłaŭnaj kamandy danosiać ab zaŭziatym spraciŭleńni aŭstryjakaŭ na poŭnač ad woziera Ochryda.

BERLIN. 3 X. Z apošnich wiestak z Šwecii niaščaście na čyhuncy na učastku Malme-Štokholm pradstaŭlaje štrašnuju katastrofu. Bajacca, što z 1000 pasažyraŭ žhinuła 300.

WIENA 2.X. (W.T.B.). Ministar Husarek u parlamencie krytykuje biažmiernyja wyrazy adnaho čecha prociŭ Niamieččyny: „Niamieččyna i jaje haława stajać wyšej ad takich abid, ale moj abawiazak, jak načalnika uradu, pratestawać prociŭ takich wypadaŭ šowinizmu».

Českí socyjalist adkazaŭ tady: «Čechi zainteresawany u tym, kab astawacca u dobrych adnosinach z susiednim niamieckim narodam, jaki zaŭsiody astaniecca wialikim narodam».

CHRYSTYJANINA 2.X. (W.B.T.). Byŭšy londynski pasoł sawieckaha uradu, Litwinaŭ, pryjechaŭ siudy z 46 ruskimi u abmien na areštowanych u Rasiei anhlickich čynoŭnikaŭ. Pradstaŭnik balšawikoŭ. Pradstaŭnik bolšawikoŭ u Chrystyjanii Bejdler, jaki znachodzicca pamiž wymienienymi, skazaŭ adnamu hazetnamu korrespondentu, što sajuźniki chočać skinuć rewalucyju i uźdźwihnuć manarchiju, kab uratawać takim spasabam ułožanyja u Rasieju hrošy.

HAAGA. 2.X. Nowy prezydent Kitaja skazaŭ korrespondentu hazety «Tan», što budzie prytrymowawacca palityki zhody pamiž poŭnačču i poŭdniem kab dajšci takim tposabam da ŭmowy.

BERLIN. 3 X. Amsterdamski organ aktywistaŭ piša ab belgijskim pytańni: „Pry zakłučeńni miru wodłuh anhlickaha gustu belgijskaja niezaležnaść budzie tolki na papiery. Pa praŭdzie karol u nas budzie mieć nia bolš prawoŭ za prafekta frnancuskaha departamentu ci hubernstara anhlickaj kolonii.

BERLIN. 3.X. U handlowuju knihu memelskaha suda upisana akcyjanernaje tawarystwa čyhunki Memel-Šaŭli, jakoje znachodzicca u Memli. Meta pradpryniaćcia-padhatoŭka i wypaŭnieńnie prajektu čyhunki Memel-Saŭli. Zakładčyki tawarystwa: magistrat miesta Memla, pawiatowy sajuz Memla i sielski pawiet Memla tak sama i inšyja jurydyčnyja asoby.

Kožny taler — rekrut.
Imperski Bank wučyc jaho iści
proci woraha!
Dziela hetaha — padpisywajcie!

Wilnia, 4 kastryčnika 1918 h.

Wajna uzdryhanuła usim świetam. Siarod hetaje bury razbudziŭsia i biełaruski narod. Razbudziŭsia na toje, kab wykazać swaju wolu da nacyjanalnaha žyćcia, kab budawać samomu swaju budučynu.

Pieršyja arhanizawanyja prajawy nacyjanalnaje woli biełaruskaha narodu bačym z taho boku krywawaj miažy, jakaja razrazała našuju baćkaŭščynu na dźwie staronki, što adna ab druhoj ničoha nia wiedali i nie mahli sabie ni ŭ čym pamahčy. Nia hledziačy na heta, jak tolki rewalucyja skinuła łancuhi z narodaŭ što byli pryduśany i stahnali pad jarmom Rasiei, zawarušylisia i biełarusy.

Spačatku uzialisia za pracu tolki tyja, u kim nacyjanalnaja świedamaść užo była razbudžana. Heta byli biełaruskija inteliheniy — ludzi z nawukaju, što nie adraklisia ad swajho narodu. Hetaja intelihencyja, uziaŭšysia za rabotu, wydaje hazety, knižki i wiadzie arhanizacyjnuju pracu — tworyć hurtki i sajusy, zaklikaje biełaruskija źjezdy. Ale adnaje, i to wielmi nialičnaje intelihiencyi było mała na toje, kab pastawić biełaruskuju sprawu, adradžeńnie usiaho narodu, na mocny i poŭny hrunt. Treba było, kab sam narod, šyrokija jaho masy, samyja zahawaryli i padali swoj ważki hołas u hetym pytańni. Woś za hety narodny hołas pryšłosia wytrymać biełarusam ciažkuju i niaroŭnuju baraćbu. Pa staranie worahaŭ biełaruskaha narodu, što ab jaho prawoch da niezaležnaha žyćcia i čuć nie chacieli, była usia siła rasiejskaj dzieržaŭnaści i ličnaja intelihiencyja. Apráča taho ŭspomnim, što na biełaruskaj ziamli stajali milijony rasiejskaha wojska, usialakija haradzkija i inšyja sajuzy, dzie pracawała (kali možna tak kazać) całaja masa maskoŭskaj pryšłaj intelihencyi. Adnym słowam možna skazać, što ŭsio žyćcio na Biełarusi było u rukach čužyncaŭ. A hetyja čužyncy, kinuŭšy swaje prostyja abawiazki, raźwiali najhoršaje palitykanstwa i samuju niahodnuju demahohiju, prosta kažučy, brachniu. Pierš za usio hetaja brachnia była skirawana prociŭ biełarusaŭ. Jany bajalisia, što biełarusy, uziaŭšy siłu, abo prahoniać ich zaŭsim, abo prymusiać nawučycca pabiełarusku i zajmacca pracaj, a nie małoć jazykom.

A polskaja intelihencyja? Jana była tolki mocna ahłušana rewalucyjaj ale nia straciła swajej siły i, treba addać jej sprawiadliwaść, zajmałasia spakojna swajej zwyčajnaj rabotaj: načapiała dzie treba i dzie nia treba «ožełki» i apalačywała biełarusaŭ-katalikoŭ.

U takich ciažkich abstawinach što mahła zrabić žmienka świadomych biełarusaŭ? Ale biełarusy byli silnyja swajej wieraj u toje, što ich sprawa žywaja i wialikaja i što pryjdzie čas i narod sam pierałoža ŭwieś ciažar na swaje mocnyja plečy. Biełarusy nie pamylilisia, bo paśla niekalki miesiacaŭ ciažkaha zmahańnia pryšła pomač ad biełaruskaha sałdata. Biełarus stojka stajaŭ na froncie i nie ŭwajchodziačy u toje, chto winien a chto nie, mieŭ adnu dumku — nia ŭpuścić wajny u swaju staronku. Kaliž jon ubačyŭ, što maskal usio kidaje, robić banty, idzieć palić i rabawać—jon pačaŭ dumać, što ŭsim swaim ludziom, usim biełarusam, treba złučycca u wadno, kab baranić swaju staronku ad wajny, pažaru, rabunku i biezładździa. Dobry prykład ukraincaŭ taksama mieŭ wialikaje značeńnie.

Woś jak raz u hetym časie prošłaha roku z usich bakoŭ frontu pašli wiestki, što biełarusy sałdaty usiudy damahajucca pazwaleńnia zrabić swaje źjezdy. Adzin za druhim adbylisia źjezdy usich frontaŭ —u Miensku, Wiciabsku i Kijewie. Usie pastanowy zhodna žadali autonomii Biełarusi, biełaruskaha wojska, biełaruskaj mowy u nawučańni. Ale na biełaruskaje wojska balšawiki nia zhodzilisia. Jany dobra razumieli, što biełarusy nia pojduć razam z imi palić i rabawać, jany bajalisia za swajo panawańnie na Biełarusi. Tady biełarusy pačali twaryć wojska biez usiakaha pazwaleńnia.

A palityčnaja praca jšła swaim paradkam. Spaŭnialnyja Kamitety frontawych źjezdaŭ wybirajuć Centralnuju Biełaruskuju Radu. Rada sklikaje Wialiki Ahulny Biełaruski Źjezd pradstaŭnikoŭ ad usich wałaściej, miastečak, miestaŭ, ziemstwaŭ i roznych kulturnych i ekonomičnych orhanizacyj. Heta było pieršaje praŭdziwaje narodnaje pradstaŭnictwa Biełarusi. Źježd ahałasiŭ Biełaruskuju Narodnuju Respubliku. My wiedajem — balšawiki na radaść usich našych worahaŭ razahnali źjezd z aružžam u rukach. Biełarusam nie ŭdałosia uziać uładu nad swaim krajem u swaje ruki. Ale usia rabota, źjezdy, pastanowy darma nie prapali i nie prapaduć. Ab usim hetym užo nijak nielha skazać, što heta rabota žmienki intelihentaŭ, bo tutaka była praŭdziwaje wola narodu, praŭdziwaje pradstaŭnictwa.

Wy, što nia wierycie u siłu biełaruskaje idei i ŭ mahčymaść nacyjanalstwa adradžeńnia Biełarusi uważna pryhledźciesia da hetaje sprawy, prysłuchajciesia da hołasu usiaje Biełarusi a nie da jakoha kolečy zbałamučanaha niahodnaj brachnioj ciomnaha kutka. Usia Biełaruś skazała, što jana žywie i budzie žyć! Imia Biełarusi razyšłosia užo pa usiej staroncy i «tutejšy» pačynaje siabie nazywać—biełarusam. Wiedama, adnaho imia biełarusa mała na toje, kab zbudawać swaju baćkaŭščynu. Na heta treba pracy i ludziej. Umiejma hladzieć praŭdzie u wočy: u nas usiaho

hetaha mała. Narod, choć užo i razbu dziŭsia, ale jšče dremle, pranirajе vočy i nia maje jasnaj dumki ŭ haławie za što uziacca, što rabić, kudy i z kim iści. A wokoł kruhom abstupili, chcuć iznoŭ napaić jaho sonnym ziellem, kab jon zasnuŭ užo viečnym snom—tady jany abdziaruć jaho da apošniaje nitki i rastopčuć pad swaimi nahami — nia budzie świet i wiedać, što byli takija biełarusy. Usio heta świataja praŭda. Ale chaj nas heta nie pužaje a našych worahaŭ nia raduje. Narod choć i dremie, choć miajscami i zusim spić jašče, ale što raz to bolej i bolej značnych adzicca świadomych jaho synoŭ, što, samyja świetu ŭbačyŭšy budziać i druhich, pakazwajučy skul jasnaść ad radžeńnia, dzie praŭda i ščaście narodu. Mohuć adbiwać ad nas asobnych ludziej, mohuć kuskami rwać našuju ziamlu, ale kožny raz, jak tolki cely narod žbiarecca, jon nazywaje s'abie biełaruskim narodam. Tolki pakul narod špić—panawańnie čužyncaŭ. Ale, jak abudzicca, jon adračecca ad čužoha i nazawie siabie biełarusam. Heta budzie nawiet u tych razoch, kali razbudzić jaho worah, chcučy nawiazać jamu swaje dumki i swaju świedamaść. Karyści ad hetaha budzie mała, bo biełarus raniej ci paźniej skinie čužuju skuru, bo ž jon biełarus, bo jamu tak sama pryroda kaža. My užo bačyli na biełaruskich źjezdach, što nie pamahała niakaje bałamuctwa, nijakaja brachnia; jak tolki sabralisia biełarusy razam—jany biełarusy, a nie maskali, ci palaki. Mała što šmat pierakinčykaŭ, šmat kamu haława duram zakručana. Pryjdzie čas i usio heta piarojdzie. Hlańcie: heta-ž my jdziom upierad, my raściom i raźwiwajemsia. Chć u nas usiaho jašče mała, ale niedawierki i worahi nie spadziawalisia nikoli, kab my j heta mieć mahli. Dyk adkińma ž niedawierstwa, biełarusy, i wiedajma, što my ŭsio mieć možam i ŭsio mieć budziem, što patrebna da žyćcia narodu, aby tolki my samyja zachacieli. Kińma ličyć worahaŭ i ŭsie pieraškody, a, chto tolki žyŭ, bijma u bity usich zwanoŭ, kab razbudzić uwieś narod na tuju hadzinu, kali pryjdzie žadany mament usieświetnaha miru. Nie zabywajmasia što mir uzdryhanie ŭsim świetam nia mienš za wajnu. Budźma na starožy!

Padwojnaja sprawiadliwaść.

Adzin misijanar, što doŭha pracawaŭ siarod dzikaha narodu, kab aświacić jaho ŭ wiery chryścijanskaj, zapytaŭsia raz adnaho z nowanawaročanych, jak jon razumieje dabro i zło. «Zło — heta budzie, naprykład, tady, adkazuje toj, kali chto ukradzie ŭ mianie žonku». «Dobra, dobra», kaža misijanar i pytajecca: «A kaliž budzie dabro?» «Dobra budzie, kali ja sam ukradu ad jaho žonku». Woś heta i nazywajecca padwojnaja sprawiadliwaść.

My budziem śmiajacca z dzikaha čaławieka, ale zabywajemsia ab tym, što i pamiž ludźmi kulturnymi i świetłymi takoje zrazumieńnie sprawiadliwaści zdarajecca duža časta. Ani nia lepš za našaha dzikaha razumiejeć sprawiadliwaść pany z „Dziennika Polskaha“, što wychodzić u Čenstachowie.

Tymčasam ciapier, kali papaki može mieć tolki jašče adnu nadzieju na toje, što im moža ŭsmichnucca histaryčnaje ščaście, užo načynajuć wybladać, što dzie i ad kaho možna zabrać, moža dzie što niadobra pałožana i nia mocna ŭmacowana. Charošy zwaротak, pryhožyja maniery!

Ale nia dość taho, što chočuć zabrać čužoje—jany, jak raz jak toj dziki, kažuć, što heta j dobra, što heta i pawinna być.

Kali chto užo hniewa ecca ci jašče nia wieryć, kab heta była praŭda, radžu pasłuchać dziej abo najlepš pračytać samomu 263 i 266 numary heta ha samaha „Dziennika Polskaha“.

U 266 nomiary prywodzicca źmiest referatu niejkaha pana Marčeŭskaha, što jon wykazaŭ na schodzie u sprawach uschodnych miežaŭ Karaleŭstwa Polskaho. Na samym pačatku pan Marčeŭski kaža, što ab Wilenščynie niama čaho i hutarku wiaści, bo Wilenščynu jon nazywaje centram polskaj ziamli (woś čaho my dačakalisia: niama wiedama jak heta i zrazumieć). Jon hawory tolki ab Wiciabščynie i ab „Polskich“ Inflantach. Woś ža jon temaka sam sioleta ŭ letku byŭ i... doł ra nahledzieŭ dzie što lažyć. Pan Marčeŭski chwalicca, što jon dobra pryhładaŭsia, chadziŭ nawiet kala wazoŭ pa rynku, byccam prysłuchacca, ci haworać pa polsku i dawiedacca, ci šmat tam palakoŭ. Boh jaho wiedaje, čaho jon tam chadziŭ pa rynku dy tolki sam jon prysznajecca, što palakoŭ tam «mienšaść» (razumiej: zusim mała) a hawo raś papolsku duža kiepska (o, my dobra wiedajem, jak tam haworać „popolskiemu“).

Až dziwa — pan Marčeŭski pakazwaje časami duža wialikuju sumlennaść. Jon pryznaje, što tam jość biełarusy-katoliki i nie zaličaje ich da palakoŭ. Jaho nia pužaje nawet, što pry takim rachunku palakoŭ wychodzić duža mała. Ale heta ničoha, dawodzić hetу samy spryt ny pan, što palakoŭ tam mała, zatoje ziamli ŭ ich šmat: «U Lepelskim pawiecie majontkaŭ polskich bolšyh za 100 dziesiacin jość 261, a ŭłasnaść polskaja stanowić 72% usiaje ŭłasnaści».

Dyk što-ž z taho, što Palakoŭ tam mała a ziamli ŭ ich šmat? Ci nie padzialiсca im z biełarusami, bo ŭ ich ziamli mała a samych šmat. A barani, Boža!

Woś pasłuchajcie tolki jakuju jon razumnuju a jšče bolš sprawiadliwuju daje radu: „Našyja abmiežki*) kažyć jon razwiazwajuć ziamielnaje pytańnie u nas, bo jak raz tam moža pamiaščacca nia tolki 3 milijony našych biezziamielnych abo małaziamielnych sielan, ale dwa abo try razy tolki“. Usio heta na toje, kab uratawać polskaść, kab ratawać kulturu, usio dobraje, światoje—bo wiedama-ž, tolki polak dobry, razumny, moralny a moj i światy.

Hetak polskija pany na Biełarusi pieradaduć ziemli palakom z Karaleŭstwa a biełaruskamu sialaninu užo ziamli na swajej baćkaŭščynie nijak nabyć nie dastaniecca—chiba sažań piasku na mohiłkach. A kali hetaha nia choč, to žbiraj swaje łachmany, raźwitajsia na zausiody z rodnym krajem i jdzi sabie ŭpročki: abo pa ziamlu ŭ Sibirskija lasy abo kudy u adrabotniki.

Kab hetak zrabilisia (barani, Boža), jak radzić pan Marčeŭski, to bylob pry ausi wiedama, kudy biełarus maje jšci za parabka. Nia inakš, jak da tych samych palakoŭ u Polšču. Bo, kali z Karaleŭstwa Polskaha pierasialić siudy i nia 10 milijonaŭ ludziej, jak prajektuje pan Marčeŭski, a tolki jakich 5—6 to ŭ Polščy astanucca adnyja pany i nia budzie kamu rabić, za toje što tam žywieć usiaho 12 milijonaŭ palakoŭ razam z haradami i miasteckami. Hetakim paradkam pan Marčeŭski choča zrabić, widać, usich palakoŭ panami, a biełarusaŭ ich parabkami.

Ale što na heta skažuć biełarusy. Što skažuć pakažuć budučyna, ale maćčać nia budzie. Mnie zdajecca, što na tolki biełarusy nia buduć maŭčać — nia buduć maŭčać i niekatoryja z tutejšych palakoŭ, chto razumieje, što ziamla pierš-na-pierš naležyć da usiaho kraju, a paśla da jaho, što pradawać čužyncam ziamlu tady, kali ziamla patrebna tamu, chto na jej wiakami pracawaŭ liŭ swoj pot i kroŭ, nazywajecca zdradaj kraju. My razumiejem, što takoj radaj samyja polskija sialanie buduć nia wielmi rady: im treba kidać swaju baćkaŭščynu, jechać na čužoje i wiaści baraćbu z tymi, da kaho pa sprawiadliwaści pawinna była-b naležyć ziamla.

Panom Marčeŭskim možna skazać tak: kali užo tak chočacie zaprady, aščaśliwić polskich sialan, to padzialiecziesia z imi ziamloj u Polščy, bo i tam duža šmat wialikich ziemlaŭłaścikaŭ, a zamia urobiena dob a i da taho sialanam nia treba budzie wyjaždžać na čužynu. Zrabiecie hetak i budziem tady žyć u zhodzie. A kali zachočacie piersialić swaich sialan da nas, a nas pasłać z torbami ŭpročki, budziem wajawać. Wiedajecie, što biełaruski narod nie dasca. Lepš baraniecie swaho i nia ščihajcie na čužoje.

Možna było-b dumać, što hetakija plany zaradzilisia u haławie tolki adnaho pana Marčeŭskaho i spakojna z ich śmiajacca. Ale z roznych wiestak čuwać, što siarod polskich nacyjanalistaŭ hetaja dumka razbirajecca zusim poważna i, kab tolki mahli, to jany zaraz-ža pačali b uwodzić jaje ŭ žyćcio. Hetak padniałasia-b kałatnia i hryźnia pamiž brat'ni narodami. Karyści z hetaha było-b mała, a biady šmat. Skarystaŭ-by chto inšy. Biełarusy mohuć tolki ščyra žadać, kab palaki zrazumieli da čaho moža prywiaści takaja kalonizacyja i kab jak najchutčej pamiž imi zjawilisia ludzi, što pawiali b ag tacyju procił tak ich niahodnych planoŭ.

Pan Marčeŭski reža praŭdu ŭ wočy i pierakručuje mała. Choć heta

*) abmiežkami („kresy“) značyć ziemlami kala miažy, pryhraničnymi, palaki i dahetul nazywajuć swaich susiedaŭ, byccam, tyja j nia mohuć być samyja pa sabie a usio tolki ichnymi abmiežkami: łatyja kasić čužyja sienažaci!

Bieraściejskaja Unija i Polšča.

I

(histaryčny narys)

Dubowič, archimandryt dermanski, na Wołyni, piša ŭ swajoj „Hierarchji“, što šmat šlachty ruskaje, to najwažniejšaj pakinuli tolki dziela tało Carkwu i pierašli da Kaścioła rymskaha, što nia było kamu u Carkwie sumleńnia swajho pawieryć, bo świaščeńniki nia dbali ab swaich awiečkach, biaz sprawiedzi sami žyŭšy, a kali chto im spawiedaŭsia, to adpuščeńnia hrachoŭ nie dastawaŭ a tolki malitwu kajuščychsia čytali, a formy ad pušceńnia hrachoŭ nia ŭmieli ani znali—kali za adpuščali hrachi, to za hrošy.

Jak dakument, pakazawajučy moralny stan Cerkwy, prywodzim list karala Zygmunta Aŭhusta da metropolita Makaraha II.

«Zyhmunt Aŭhust z Božaj łaski karol polski i h. d.

„Wyrozumieli ješmo z powieści mnohich niekotorych kniaziej i panoŭ i tyja słuchi o nieradnaści, katoraja sia dziejeć miežy duchawienstwa wašaha Hreceskaha zakonu takaž miežy kniazioŭ i panoŭ i prostych ludziej u zakonie wašym a zwłašča iž miežy Uładyk usich jaho i na Wałyni sia dziejeć, iž nie podle prawil światych oclec i nie podle prawa błudy i rospuščenstwa sia wialikija dziejuć; a twaja miłaść jako staršy ich pastyr taho wiedci i nie ŭcichaci nia choceš. Dla čahož my, majučy bačnaść pierwey na Cerkwy Božy i na wiery chryscijanski, i tot błud chociaciačy počiahnuci i ŭ dobraj sprawie jak i kościoły našy Rymskija tak i wašu cerkwu pod wiery wašaje zachawali wiedzielasia nam, aby twoja Miłość učyniŭ na to Sobor duchoŭny i wa ŭsiej metropolii swajoj i pasłaŭ ko ŭsim Episkopam i Archimandrytam i po ŭsiemu duchowienstwu wiery wašaje, katoryje suć pod sprawoju wašaje, katoryja suć pod sprawaju twajej Miłaści i o tom namowu z imi ŭčyniŭ i winnych karaci wielei podle prawił swiatych oclec, jako sia majuć u zakoni wašym sprawawaci... Pisan u Wilni. (hl. Akty Zapadn. Rosji t. 3 1848 h. № 3).

List hety ilustruje stan tahočasnaha duchawienstwa, ale jošč jašče i inšyja histaryčnyja fakty, što dajuć mahčymaść paznajomicca z sposabam naznačeńnia i zahadu ŭ swaich dyjecezyjach prawasłaŭnych biskupaŭ.

Pawodle ŭstawaŭ staracarkoŭnych mitrapalitaŭ pawinny wybirać biskupy swajoj prawincji, a žaćwiardžaje konstantynopolski patryarcha i karol,—wybar biskupaŭ naležyŭ da mitrapality. Ad kanca VV wieku ŭwajšło ŭ zwyčaj, što sam karol naznačaŭ mitrapalitu i biskupaŭ. Mitropolitu zaćwierdžawaŭ patryarcha, a biskupaŭ mitrapalita Ale zapraŭdy zdawałasia, što mitrapalita nie zaŭsiody dbaŭ ab zaćwiardženie patryachv, a biskupy mitrapality. I Mitrapalitu zastawałaś tolki prawa konsekracyi nowanaznačanych biskupaŭ (hl. памятный изд. для раб. древн. акт. Addz. 2, str. 30, 37. 1,35)

Na niekatoryja biskupstwy nasnačali biskupaŭ i bias woli karala i mitrapality rody kniazioŭ Hlinskich na Pali i Ostogskich na Wałyni; pieršyja biskupstwy pinskaje i rurańskaje, a druhija Ostroskaje i łuckaje.

Zrazumieła, što ŭ takich warunkach na biskupaŭ iduć nie, jak hetaha wymahaŭ stary carkoŭny swyčaj, manachi znanyja z swajho światoha žyćcia i nawuki, a ŭsio bolš ludzi swieckija, časam zusim staryja, šukajučyja pad staraść wygodnaha žyćcia i dachodaŭ: np. pisar karaleŭski, skarbnik litoŭski, obywatel, pryjaciel domu kniazioŭ, adnym słowam chto-koleč z panoŭ, majučy pry karaleŭskim dwary plečy, a žadajučy paprawić swoj matarjalny byt. Kali mała było protekcyi, tady biskupstwa kuplałasia za hrošy. Zdarałasia i toje, što kuplenaje biskupstwa pieraprадawałasia za canu wyšejšuju kamu inšamu.

Hałośnaj była sprečka miž dwoma kandydatami ab biskupstwie Waładzimirskim ŭ pałowie XVI wieku Iwan Borzobohaty Krasienski pahaleły z huini šlachcić i Feodozyi Łozinski, biskup Cholmski, wykupili na Wołodzimirskaje biskupstwa dyplomy. Kali pamior stary biskup abodwa kandydaty staralisia adzin druhoha wypieradzić. Krasienski dajechaŭ da Wołodzimira pieršym, i pakinuŭ tam swajho syna ŭ biskupim zamku. Ale chutka pryjšoŭ biskup Łwoŭski z zbrojnaj tatipoj i pa krywawaj bitwie ŭzdabyŭ biskupski zamak i abwiaściŭ siabie Waładzimirskim biskupam 12 wieraśnia 1565 h.

Karol tady daŭ Krasienskamu biskupstwa łuckaje, kali, ranlejšy zahadčyk henaha biskupstwa, katory nia hledziačy na toje, što šeść hadoŭ kirawaŭ dyecezyjaj, nia byŭ nawiet ŭ swiaščenickim stanie, pamior u 1567 h. Krasienski pajšoŭ u jaho ślady i konsekracyi na biskupa nie chacieŭ pryniać i tolki pad strachам praklaćcia shadziŭsia jaje pryniać u 1571 h.

(Dalej budzie).

dobra: adrazu bačyš z kim maješ dzieła. Ale zwyčajna spračatku wywiarnuč praŭdu na druhi bok i tady tolki kažuć što treba. A treba najčaściej zabrać niešta čužoje.

Wcś u 263 nomiary taje samaje hazety piša niejaki pan «Doktor M. Nałęcz Dobrowolski». Jon dawodzić, što kraj pamiž Wiallej, Niemanam i Bierazinoj «rdzennie polski» (zusim polski). A žywuć tut nie apalačanyja biełarusy, a samyja praŭdziwyja, čystyja mazury, kujawiaki i inšyja «koroniažy». Jany byccam i haworać inakš ad biełarusaŭ.

Čysty śmiech! Widać, pan Dobrowolski zusim tutaka nia byŭ i nia wiedaje taho ab čym piša. A kali wiedaje, to adumyśla breša, jak naniaty. Bo pakažecie-ž, ci widzieŭ chto tut takich «mazuraŭ», dy jašče kab ich nabrałasia da 3 milijonaŭ, jak ćwierdzić pan Dobrowolski. Hetych mazuraŭ nawlali byccam siudy biełaruskija i litoŭskija kniazi, nabraŭšy ich u časie wajny ŭ pałon. Praŭda, što heta było. Ale heta było bolš za paŭtysiačy hadoŭ da hetaho, a ciapier užo usio tak pieramiašałasia, što i znaku nijakaha niama, a im pryjšło ŭ haławu šukać kaplu ŭ mory. Šukaj, nia šukaj —usio roŭna ničoha nia znojdzieš. To ž i biełarusaŭ chiba časami udawałasia brać palakom u pałon i wiaści ŭ swaju staronku, ale my j nia dumajem, šukać taho, što nazaŭsiody prapała.

A ciapier praŭdziwych «koroniažaŭ» palakoŭ z krywi i mowy u nas duža mała: moj nabiarecca jakaja tysiača. Bolš majem takich, što z pachodžańnia tutejšy čaławiek, biełarus, moł časam litwin, ale pryznaje siabie świadoma palakom, haworyć papolsku. Kali choča, chaj sabie budzie palakom, aby jon byŭ wiernym synam našaha kraju, to da jaho nichto nijakaj kryŭdy mieć nia moža. Heta najbolš pany, šlachtuny i miestawyja ludzi.

Sialanstwa skroź haworyć pabiełarusku. A kali jano časami umieje «papolskiemu» to užywaje hetaje polskaje łamanny nie ŭ siabie ŭ chacie, a ŭ kaściele, ŭ mieście, na rynku. Heta usio tyja «tutejšyja», što majuć «polskuju wieru» i «katalickuju nacyjanalnaść». Ale-ž, pany dabradziei, nielha ich nazwać palakami. Jany užo pačynajuć nazywać siabie biełarusami, i nia projdzie kolki hadoŭ, jak z mazuraŭ pana Dobrowolskaha ničoha nie zastaniecca.

Dyk na što-ž wam hetyja staranni, panie Dobrowolski? Na toje, kab ačmuciŭšy nieświadomyja biełaruskija masy wyrwać najlepšy kusok z usiaje Biełarusi i pryłučyć jaho da Polščy, a paśla ŭžo nasłać siudy praŭdziwych mazuraŭ. My wiedajem, što polskija pany z Krakowa i Waršawy, užo hostrać zuby i nažy na našuju baćkaŭščynu, zamiest taho, kab twaryć sprawiadliwyja umowy da spakojnaha susiedzkaha žyćcia. Užo ŭ memoryi Informacyjnaha biuro ŭ Krakawie da polskaj Rady Stany jany nazwali Biełaruś „Nowaj Polščaj“.

Pakul što usio heta tolki słowy, ale wielmi chutka moža pryjści i da dzieła. Dzieła hataha biełarusy pawinny być hatowy baranić swaju baćkaŭščynu i wiedać, što jadynaja ich nadzieja ŭ samych sabie, bo kali samyja sabie nie pamožam, to i «najlepšy» pryjaciel, moža zabrać ad nas tolki najlepšaje.

B. Adamowič.

U Wilni i wakolicach

× **Ahulny schod T-wa Zołak.** dzieła hadawoj sprawazdačy adbudziecca u niadzielu 6.X. u školnaj sali hetaha ž T-wa, Bernardynski zawułak № 7. Urad zaprašaje usich členaŭ prybyć na schod punktualna a 6-aj hadzinie wiečara.

× **Spłata nałohaŭ.** Štadthaŭptman apawiaščaje, što 1 kastryčnika pawinien być wypłačany astatak nałohaŭ, razłožanych na 1918 rok. Chto jašče nie zapłaciŭ nałohaŭ jak za hety tak i za prošłyja hady, pawinny heta zrabić nie paźniej za 20 kastryčnika na Dominikanskaj 3 pakoj 3.

Wiarnuŭšyjasia z Rasiei ŭłaśniki niaruchomaściej, što znachodziacca u haradzkim pawiecie Wilni pryzywajucca zaraz ža zapłacić nałohi za 1916, 1917 i 1918 hady.

× **Padpiska na 9-ju pazyku.** Padpisku na 9-ju wajennuju pazyku prymaj wa ŭsiom našym krai pačtowaja kantora.

× **Nowaje raśpisańnie na čyhunkach.** Z pieršaha kastryčnika tutaka ŭwiedziena nowaje raśpisańnie na čyhuncy. Ab zroblenych pieramienach možna dawiedacca na stancyjach i ŭsich uradowych miajscoch.

× **Cana za sol.** Štadthaŭptman pawiedamlaje, što, pačynajučy ad 1 kastryčnika funt soli kaštuje 40 fenigaŭ.

× **Temperatura.** Najwyšejšaja i najnižejšaja temperatura za apošnija dni była pawodłuh Celsija):

	najwyš	najniž.
30—1	+ 16,0°	+ 25,°
1—2	+ 13,0°	+ 5,5°
2—3	+ 10,0°	+ 3,8°

Z USIAHO KRAJU.

MACIEJKI. Biskup Karewič adwiedziŭ hetymi dniami našaje miesta. Prymali jaho wielmi uračysta. Pierad horadam jaho sustreli 20 końnikaŭ, adzietych ŭ čyrwonaje. Pierad horadam była ustrojena tryumfalnaja brama z nadpisam: „Niechaj žywie wolnaja Litwa“. Pry samym ujeździe ŭ horad była pastaŭlena padobnaja-ž brama Wulicy prybranyja zialonymi girlandami. Biskup u tawarystwie 80 dzieŭčat u nacyjanalnaj litoŭskaj opratcy prajšoŭ pa wulicach błahasłaŭlajučy narod.

KACINY. 12 letni sialanski syn Wiktar Adamski 12 lipnia na radčiezie u sporcy z swaimi tawaryšami raniŭ kišankowym nožykam 14-letniaha Zygmunta Zubryckaho, katory ad silnaha wypływu krywi pamior. Biełastocki akružny sud zasudziŭ 25 wieraśnia 12 letniaha zabojcu na 4 miesiacy turmy.

HRUDZI (Šawielskaha pawietu). Tutaka u bićwie z razbojnikami zabity braty student Liudas Jonkus i upraŭlajučy majontkam Prana Jonkus. Jak bramadzkija dziejačy jany mieli wialikuju pawahu siarod litoŭskaha narodu. Pochارany byli wielmi uračystyja z kolkimi ksiandzami.

HRODNIA. Na Sapiežnaj wulicy agient patajnaj palicyi rabiŭ obysk u rabočaha Ašenberga. Ašenberg spraciŭlaŭsia, wyniaŭ kinžał i chacieŭ zakałoć agienta. Tolki z wialikim napružeńniem udałosia abiezaružyć jaho i adwiaści u turmu. Tam Ašenberga znajšli na druhi dzień pawiesiŭšysia.

POŁOJEW (Wołkaw. paw.). 15 wieraśnia pad wiečar banda bolš-mienš u 15 čaławiek napała na pana Kalinkiewiča, zabiła brata ŭłaśnika i ščeznuła schapiŭšy kala 10 tysiač marak. Kolki hadzin apaśla taja samaja banda użbiłasia na susiedni majontak Rohačajce. Pry wyšaŭšaj stralaninie zabity adzin razbojnik, a kucharka Waronika Władyskowa była ciažka raniena i paśla pamierła. Kali na homan wystrałaŭ pačali źbiracca susiedzi banda razbojnikaŭ adstupiła, abdzioršy da hoła trup zabitaha tawaryša.

BUCHTA (Wilenskaha pawietu) u nočy z 21 na 22 lipnia hetaha roku 20-letni Wiktar Jurgielewič siakieraj zabiŭ swaich baćkoŭ i 2 bratoŭ 7-mi i 10-ci hadoŭ. Zabojca uporna adkazwaŭsia ad winy. Ale na jaho opratcy našli krywawyja plamy. Wiktar doŭha ŭžo znachodziŭsia u sprečcy z baćkami, katoryja nie chacieli pazwolić jamu žanicca z biednaju dziaŭčynaj. Užo kolki razoŭ Wiktar hraziŭsia da swaich baćkoŭ z nažom i siakieraj. Pierad sudom zabojca byŭ spakojny i nie pakazwaŭ znakaŭ žalu. Wodłuh rady prakurora Wilenski akružny sud zasudziŭ Wiktara Jurgielewiča na śmierć.

Wypadki u Baŭharyi.

WIENA 29.IX. Karol Ferdynand baŭharski źwiarnuŭsia da imperatara Karala z listom, u jakim ćwierdza wykazuje swaju sajuznuju wiernaść. Wieručy u pomač centralnych dziaržawaŭ, jon zastajecca na swaim miejscy. Ab mirnych krokach swajho uradu jon nia wiedaŭ.

Byŭšy hłaŭnakamandujučy baŭharskaj armii jenarał Sawow wykazaŭsia optymistyčna ab wajennym pałažeńni baŭhar.

AMSTERDAM 29.IX (W.T.B.). Reuter daje da wiedama, što anhlicki adkaz na baŭharskuju prośbu ab zamireńni užo jošć. Wajennyja operacyi nia mohuć być spynieny. Kali Baŭharyja choča zrabić mir z sajužnikami, to pierš za usio pawinen baŭharski urad razarwać z Turcijaj, Aŭstryjaj i Niamieččynaj i nie dapuścić słać niamieckije wojska.

WIENA. 30.IX. (W.T.B.). Aŭstryjackaje wojska zaniało Sofiju. Nastroj u Baŭharyi zrabiŭsia bolš spakojny. Budzie stworana nowaje ministerstwa, ŭ jakim siadzie i kolki jenerałaŭ. Mała nadziei, što bolšaść parlamentu wykažacca za mir.

LONDON (Reŭter). Pamiž Baŭharyjaj i sajuźnikami zroblena zamireńnie.

PARYŽ 29.IX. (Hawas). Sionńnia ŭ nočy zroblena zamireńnia pamiž baŭharskaj delehacyjaj i hłaŭnaj kwateraj uschodniaj armii. Na usim froncie dany zahad zatrymać wajennyja dziejstwy.

UWAHA (W.T.B.). Urad u Sofii nia wiedaje warunkaŭ zamireńnia.

LONDON. Dajuć da wiedama, što wymahajuć ad Baŭharyi hetaha: 1) razaružańnie i demobilizacyja baŭharskaj armii 2) pieradača sajuźnikam čyhunak. 3) zwarot usich ziamiel, što Baŭharyja zaniała ŭ časie wajny 4) wolny prachod sajuźnika ŭ Turcyju, Austryju i Rumyniju.

SOFIJA 1 X. (W.T.A.) Ministar-prezydent Malinaŭ adčyniŭ nadzwyčajnuju sesiju parlamentu tronnaj pramowaju karala, u jakoj miž inšym kažacca: «Paśla śpiełaha absudžeńnia pałažeńnia moj urad pastanawiŭ zrabić zamireńnie z našymi ličnymi praciŭnikami i, kali možna, pradłažyć mir“. Malinaŭ prasiŭ raznačyć druhi schod na piatnicu, što i było zroblena.

LONDON (Reŭter) Zamireńnie adrazu uchodzić u siłu i pawinna ciahnucca da zakončańnia mirnych umowaŭ. Sajuźniki wymahajuć, kab baŭhary adrazu ačyścili zaniatyja časci Grecii i Serbii, kab baŭharskaje wojska było demobilizowana, kab byli pieradadzieny pierawoznyja sposabki i aružža. Sajuźniki zajmuć usie punkty, majučyja stratehičnaje značeńnie. Baŭharyja budzie zaniata anhlickimi, francuskimi i italjanskimi wojskami, a hreckija ziemli buduć zaniaty serbskimi wojskami. Raźwiazka terrytoryjalnych pytańniaŭ adkładajecca da ŭsieświetnaha miru.

WIENA. Paśla zaniaćcia serbami Uskiubu ruch woraha zatrymany. Ruchnuŭšyja praciŭ Sofii dezertery adcisnuty uradawym wojskam da Władai. Stalica u biaspiečnaści.

WIENA. 1 X. Minister-prezydent Husarek wykazaŭ u parlamencie miž inšym „Pałažeńnie u Baŭharyi, praŭda pawažnaje, ale nie krytyčnaje. Autorytetnyja koły kažuć, što ŭsio zroblena, kab hladzieć spakojna na dalejšaje razwićcie pałažeńnia“.

PONARLIGA (Hrodzienskaha pawietu) 17 wieraśnia tutaka zhareła prawasłaŭnaja carkwa. Pryčyna pažaru niewiadomaja.

HRODNIA. Z pryčyny wialikaha napływu bieżancaŭ z Rasiei u našych wakolicach dajecca znać wialiki niachwat kwateraŭ. Prystupili da adbudawańnia spalenych wiosak. Urad addaje les tym, chto choča budawacca, pa 70% rynačnaj cany. U nadzwyčajnych razoch dajecca pazyka biez pracentaŭ na adzin rok. Prośby treba padawać listoŭna Krejsamtu Hrodnia.

BIEŁASTOK. Tutaka wiadziecca zaŭziataja wajna pamiž publikaj i dranžkarami. Palicyja zmušana u takich razoch umiešywacca i najčaściej raźwiazuje sprawy na karyść pasažyra. Dranžkar, papaŭšysia pieršy raz, płacić štraf, a za druhim razam u jaho adbirajecca pazwaleńnie na promysieł.

LIDA. Z hrodzienskaj turmy uciok tutejšy šawiec Michał Zapaśnik 10 hadoŭ z Zarečnaj wulicy 14. Jaho šukaje biełastocki akružny sud.

ABUCHOWA. Z pašy tutaka ukradzieny na dniach 10 letni hniedy koń. Naahuł kražy koniej u tutejšych wakolicach za apošni čas wielmi učaścilisia. U pana Tukałły u Biełych Błatorach ukrali kania, złamaŭšy zamki.

JONIŠKI. Tutaka stwaryłasia tawarystwa dla zakupki i wykarystańnia lonu. Jano maje kapitału na 23 tysiačy marak.

KRATENAWA (Paniew. paw). Z učaściem tutejšaha ksiandza arhanizujecca teatr. Sabrali na jaho 10 tysiač marak. Teatr robicca u adnym wialikim humnie.

KOŬNA. 1-ha kastryčnika tutaka adkryŭsia pieršy 6-ci miesiačny kurs dla padhatoŭki wučycielak. Pryniata 65 dzieŭčat.

TACIEWO (Suwałskaha paw.). Ad niawiedamaj pryčyny pačaŭsia pažar u sialibie Anny Ciśeŭskaj, ad jakoha zhareła da ščentu humno i usie budynki z haspadarskimi mašynami.

WIESTKI Z RASIEI.

KOPENHAGA 2.X Na Trockaha u Bajansku zrobleny napad. Jon ranieny ŭ plačo, ale nie śmiarotna.

MASKWA. 29.IX. «Извѣстія» dajuć da wiedama: «Z zahadu sibirskaha uradu u Omsku za apošni čas zastrelena 4.000 rabotnikaŭ žanok i dziaciej“. U rabotnickich kołach wialikaje niezdawoleńnie. U stalicy Sibirskaha uradu u Omsku sabralisia kniaź Lwoŭ, Aŭksientjeŭ i druhija widnyja kontrrewolucyjanery.

Z usiaho świetu.

BERLIN. U sionniešym pasiadžeńni kamisii Pałaty Panoŭ pryniata ahulnaje, prostaje i roŭnaje wybarnaje prawa z dadatkowym wybarnym hołasam dla asob staršych za 40 hadoŭ.

BERLIN 30.IX. Imperatar źwiarnuŭsia da kanclera hrafa Hertlinga z reskryptam u jakim pamiž inšym kaža: «Wodłuh Wašaj prośby Ja asłabaniaju Was ad służbowych abawiazkaŭ. Ja žadaju, kab narod u budučyni bolš jak dahetul ŭčastwawaŭ pry aznačeńni losu baćkaŭščyny. Maja wola, kab u

Dla padpisčykaŭ.

Dzieła taho, kab našy padpisčyki na prawincyi atrymliwali „Homana" akuratna, jany pawinny padpisywacca na hazetu praz swajho staršyniu (Amtsvorsteher) abo praz Kreishauptmanna. *Inačej počta hazety nie pierasyłaje.*

Administracyja.

buducynie mušy. što majuć wieru u narodu, u wialikaj miery učastwawali wa ŭradzie. Dla aznačenia Wam nastupnika Ja čakuju «Wašaho pradłažeńnia».

BERLIN 30.IX. Hłaŭnaja Kamisija Rejchstagu. Zamieśnik kanciera fon-Pajer pračytaŭ imperatarski reskrypt pry krykach „brawo!" Jon dadaŭ ad siabie: „My jašče siońnia pačniem pierahawory z asobnymi pradstaŭnikami partyjaŭ dla ela spaŭnieńnia imperatarskaj woli". Pasiadžeńnie hłaŭnaj kamisi i było pośla zakryta na nieznačany čas.

BERLIN. Deputaty nacyjanał-liberalnaj partyi u Westfalii pastanawili dzieła ciapierašniaha pałažeńnia hałasawać za roŭnaje wybarnaje prawa, i uwajści adrazu u zmowu ab hetym z uradam.

BERLIN. Konserwatyŭnaja partyja Rejchstagu wykazała, što jana hatowa stać na płatformu Imperatarskaha reskryptu ad 20 wieraśnia dzieła kanječnaści zlučyć usie siły narodu na pačesnaje zakančeńnie wajny.

BERLIN. Za apošnija dni tutaka zdaryłasia 7 wypadkaŭ azyjackaj chalery; z ich 6 śmiarotnych. Pryniaty patrebnyja aściarožnaści.

BERLIN. 2.X. (W.T.B.). Imperatar i Hindenburg pryjechali siońnia u Berlin. Była narada, na jakoj byli imperator, kancler, Hindenburg, Maks Badenski, Pajer, Friduerg i načalnik patajnaje kancelaryi Berg.

AMSTERDAM (Reŭter). Z hazetnych wiestak nowy japonski ministar-prezydent wykazaŭ, što sajuz z Anhlijaj i umowu z Amerykaj jon ličyć najwažniejšaj rečaj japonskaj palityki.

HELSINGFORS 30.IX. (W.T.B.) 27 žniŭnia čyrwonyja hwardzisty napali na dabrawolcaŭ Uschodniaje Kareli; 10 wieraśnia jany zaniali Uchtuia i 19 wieraśnia atakawali pry Ruokkniemi: ale byli adbity. Jany nosiać anhlickija formy i stajać pad načalstwam anhlickich achwiceraŭ. Finlandzkija prawadyry Tokoj i Sirola z niekalkimi inšymi pierajšli na staranu anhlijcaŭ.

TELEHRAMY.

Niamieckija apawiaščenni

1.X. Zachodni teatr.

Front Ruprechta Bawarskaha: Kala morskaha bierahu my uziali pry udačnym nastupleńni niekalki sot belgijcaŭ u pałon.

Naš nowy front u Flandryi znachodzicca na linii takročnaj flandrskaj bitwy.

Worah atakawaŭ učora paśla abiedu pamiž Roselai i Werwik. My adbili jaho i uziali pałonnych belgijcaŭ, anhlijcaŭ i francuzaŭ. Nastupleńnie woraha pamiž Flerbe i Hliaš byli niaŭdačnymi. Z abodwuch bakoŭ Kambre anhlijcy pradaŭžali swaje zaŭziatyja ataki. Adnej kanadzkaj dywizyi udałosia časowa prasunucca da Kamiji. Kontratakaj našaj 26 dywizyi worah byŭ adkinuty do Tilna. Na poŭdzień ad Kambre my zatrymali tak sama našyja pazycyi procił častych šturmaŭ woraha.

Front hieneral-an-šefa f. Ben'a: Z abodwych bakoŭ ad Lo-Sa le worah pradaŭžaŭ swaje šturmy, jakija usiudy adbity.

Front Niamieckaha Naślednika: Suproć našych linij miž Eń i Wel i miž Broj i Žonšry francuzy pradaŭžali swaje zaŭziatyja šturmy. Z wyklučeńniem adnej wyšyni na poŭnač ad Broj worah paŭsiudy byŭ adkinuty U Šampani pry Sen-Mary a Pi my ŭziali dźwie roty pałonnych. K uschodu ad Argoon amerykacy atakawywali z značnymi siłami. My usiudy im narabili šmat škody.

Front Galwica: Na zachodnim bierazie Maas biez bajoŭ.

2.X. Zachodni teatr.

U Flandryi z abodwuch bakoŭ Kambre i Šampani my adkinuli jaryja ataki woraha. Na spakojnych adrezkach frontu pry San-Kanten na poŭnačny zachod ad Rens i na zachod ad Argon my uziali časci wysunutych linij nazad.

Front Ruprechta Bawarskaha: Na poŭnač ad Sacen my ŭziali kala sotni pałonnych. Z abodwuch staron daroh z Ipra na Roselar i Mensen worah duža časta atakawaŭ. W Ledegem jon urwaŭsia u našyja linii, ale kontratakaj byŭ adkinuty. Piaty dzień bitwy pry Kambre skončyŭsia poŭnym raźbićciem woraha.

Na poŭnač ad San-Kur my adbili 8 razoŭ šturm woraha. Dalej na poŭdzień worah časowa pasunuŭsia ŭpierad, ale kontratakaj my wykinuli jaho nazad. Pry Kambre adbity woražy šturm. Rumiji astaŭsia u rukach woraha.

Front hieneral-an-šefa f. Ben'a: Pamiž Lo-Katle i Uaz uwieś dzień zaŭziatyja šturmy woraha, jakija adbity adčaści našymi kontratakami. San-Kanten, dzie stajali našyja raźwiedačnyja addziely, raźbity woraham.

Front niamieckaha Naślednika: Styčki pamiž Ajet i Eń. Na poŭnačny zachod ad Rens my uz'ali swajo wojska nazad. U Šampani worah pradaŭžaŭ swaje šturmy miž Sent Mari a Pi i Montua, a taksama miž Sompiu i Os. Jaho ataki adkinuty. Zaniaty a ŭ prošłaj nočy nowyja pazycyi iduć miž Montna, Šarlranž, les Antri, cieraz Argonski les da Apromon.

Front Galwica: U miajscowych bitwach my wykinuli amerykancaŭ z lesu Ožan i prylahajučych da jaho linij. My źbili ŭčora 27 woražych samalotaŭ i 3 balony na prywiazi.

Kala wajny

BERLIN 30.IX. Na prywietnuju telehramu ad niamieckaje pa tyi „Baćkaŭščyna" da imperatora pryjšoŭ adkaz, u jakim miž inšym kažacca: „Jaho Wialičastwa maje ćwiorduju nadzieju, što niamiecki narod wa usich swaich časciach budzie baranić baćkaŭščynu da apošniaha dychańnia. Tady z božaju pomačču udasca złamać uporstwa woraha".

KELN 30.IX. Pradstaŭnik rabotnikaŭ u pruskaj Pałacie Panoŭ na adnym schodzie skazaŭ: „U najbliżejšyja dni budzie wiedama, ci budzie Niamieččyna u buducynie roŭnapraŭna u świecie, ci budzie zmušana da tawa swaje žyćciowyja patreby z Wašyngtonu, Londonu i Paryžu. Nam patrebny urad nacyjanalnaj abarony.

Našy narod pawinien jednacca u hetaj dumcy: „Niamieččyna pawinna žyć, choć by nam i pryšłosia pamierci".

BUDAPEŠT 30.IX. Wengierskija hazety zhodna zajaŭlajuć ab ćwiordym zamierańni wengierskaha narodu zastacca wiernymi istnujučamu sajuzu.

WIENA 30.IX. (W.T.B.). *Uradowa.* Prosta na zachod ad woziera Ochryda my ličačysia z pałažeńniem na baŭharskim froncie ačyścili pojas ziamli.

BERLIN. 30.IX. (W.T.B.). Našyja padwodnyja łodki kala Anhlii zatapili iznoŭ 15 tonn.

BERLIN. 2.X. (W.T.B.). U blokadnym pojasie naŭkoła Anhlii my zatapili 32 tony, pamiž inšym amerykanski transport na 7 tysiač tonn.

KONSTANTYNOPOL. Tureckaja ministerskaja rada ŭ asobnym pasiedžańni zajmałasia palityčnym pałažeńniem i pastanawiła biezumoŭna astacca wiernaj sajuzu z centralnymi dziaržawami. Enwer-paša skazaŭ, što nawiet paśla wychadu Baŭharyi jon nia sumlewajecca wa ŭdačnym kančatku wajny.

ABWIESTKI

Knižki dla škoł.

1. Nowy Lementar dla biełaruskich dzietak, Janki Stankiewiča, wydańnie druhoje Biełaruskaha Centralnaha Sajuza N. H. O. cana 60 fen.
2. **Першая чытанка**, злажыў В Ластоўскі, выданьне Беларускага Камітэту, цана 50 фэн.
3. Niezabudka, pieršaja paśla lementara čytanka, złažyŭ i wydaŭ W. Łastoŭski, wydańnie 2-je, cana 80 fen.
4. Siejbit, druhaja paśla lementara čytanka, złažyŭ i wydaŭ W. Łastoŭski, cana 1 mr. 50 fen.
5. Karotki Katachizm ks. R. Filachoŭskaha, wydańnie Biełaruskaha Kamitetu, cana 20 fen.
6. Karotkaja historyja świataja ks. J. Šuste, wydańnie Biełaruskaha Kamitetu, cana 40 fen.
7. Karotkaje wyjaśnieńnie abradaŭ Rymska-Katalickaha Kaścieła, ks. Bončkoŭski pier. X., cana 40 fen.
8. **Аб'яськеньне сымвола веры, малітваў і запаведзёў** Прот. Г. Чэльцов. Пераклад зроблены пад рэдакцыяй і адобраны Прот. М. Голенкевічам, выданьне Праваслаўнага Камітэту, цана 1 мр. 20 фэн.
9. **Першыя малітвы (Праваслаўны малітвеннік)** Романова цана 30 ф.
10. Zadačnik Jurewiča hod I pier. A. Ł. wydańnie Biełaruskaha Kamitetu, cana 30 fen.
11. **Задачнік Юрэвіча год. I,** пер. А. Л., выданьне Беларускага Камітэту, цана 30 фэн.
12. Zadačnik Jurewiča hod II i III, pier. W. Ł., wydańnie Biełaruskaha Kamitetu
13. Karotkaja historyia Biełarusi — Własta, wydańnie „Našaje Niwy", cana 1 m. 20 fen.
14. **Кароткая гісторыя Беларусі** — Власта, выданьне „Нашае Нівы", 1 мр. 20 ф.
15. Biełaruski prawapis—A. Łuckiewiča i J. Stankiewiča, wydańnie Biełar. Kamitetu, cana 50 fen.

KNIŽNICA
Wilenskaja wul. 33.
daje da čytańnia knižki u **biełaruskaj, niamieckaj rasiejskaj i francuskaj** mowach.

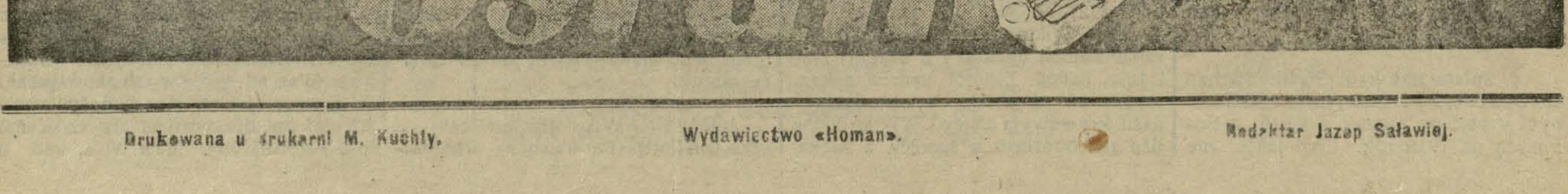
Wydawiectwa W. Łastouskaha.

Wyjšoŭ № 1 biełaruskaha miesiačnika

KRYWIČANIN

CANA S PIERASYŁKAJ 60 FEN.

Repaktar-wydawiec. W. Łastoŭski Wilna, Zawalnaja № 7.

Drukawana u drukarni M. Kuchty. Wydawiectwo «Homan». Redaktar Jazep Saławiej.